

BEDEN EĞİTİMİ; BİR GELENEK Mİ, GEREKSİNİM Mİ?

Gayasettin DEMİRHAN

* Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

ÖZET

Beden eğitimi, uzun yıllardır okullarda ders olarak okutulmaktadır. Yaygınlaşması ise son 300 yıl içerisinde olmuştur. Bu süreçte, beden eğitiminin "ne" olduğu ve "nasıl yapılacağı" konusunda birçok akım gelişmiştir. Akımların bir kısmı beden eğitiminin bir gelenek, bir kısmı ise gereksinim olduğunu savunmuştur. Geleneği savunanlar beden eğitimi etkinliklerinde öğretmen ve konuyu merkeze alarak derslerde yıllarca aynı spor dalları ve etkinliklere yer vermişlerdir. Gereksinimi savunanlar ise beden eğitimi etkinliklerinin bireyin gelişim özelliklerine göre oluşan gereksinimlere dayalı olarak zindelik, yaşam boyu egzersiz ve spor bilimleri destekli olması gerektiğini savunmaktadırlar. Günümüzde birçok ülkede programlar pragmatist etki altında olmasına karşın (Green, 2002) yürütme ve değerlendirmede idealist ve klasik realist etki fazladır. Bu da planlama ve uygulama arasındaki tutarsızlığın bir işareti sayılabilir. Geleneği yapı eleştirel düşünme ve toplumsallaşmaya fazla yer vermemekte, dolayısıyla gereksinimleri gözardı etmektedir. Oysa, beden eğitimi, salt bedenin eğitimi ya da spor dallarının ve her tür egzersizin mekanik basamaklarının öğrenilmesi değil, insanın bütünsel eğitimi için gerekli araç ve eylemdir. Sonuçta, beden eğitimi bireylerin kasları ve beyinlerinin içine sokulan bilgi, beceri ve tutumların şahmerdanları değil, onların hizmet edicisidir. Diğer yandan, birey salt biyolojik makine değil, duyuşsal ve toplumsal özellikleri de olan bir varlıktır. Bu

*Bu çalışma, 10. ICHPER-SD Avrupa Kongresi ve 8. Spor Bilimleri Kongresinde (17-20 Kasım 2004) sunulmuştur.

* This study was presented at The 10th ICHPER-SD Europe Congress & The TSSA 8th International Sports Science Congress, November 17-20, Antalya.

Geliş tarihi : 22.04.2005

Yayına kabul tarihi : 30.04.2005

Beden Eğitimi; Bir Gelenek mi? Gereksinim mi?

nedenle, etkinlikler planlanırken bazen gelenek, bazense gereksinimi savunanların ilkeleri öne çıkabilir. Ancak, gelecekte gereksinimlere dayalı beden eğitimi etkinliklerinin artacağı söylenebilir.

Anahtar sözcükler: *Beden eğitiminde akımlar, Geleneğe dayalı beden eğitimi, Gereksinime dayalı beden eğitimi.*

PHYSICAL EDUCATION: TRADITION OR NECESSITY?

ABSTRACT

Physical education (sport education in school) courses have long been offered at schools. However, it spread in the late 300 years. In the meantime, various approaches were developed as to 'what' the physical education is and 'how' it should be. Some approaches hold that physical education is a tradition while some hold it a necessity. Those who consider it a tradition, offered education in the same branches of sport, for long years, following the same exercises with the teacher and the subject in focus. As for those who emphasize necessity, they hold that it should be supported with fitness, life long exercise and physical education based on the necessities stemming from the individualistic developmental characteristics. Idealist and classical realist influence is dominant in instruction and evaluation despite the pragmatic influence on the programmes in various countries today (Green, 2002). It is possible to consider it an inconsistency between planning and application. Traditional approach fails to emphasize critical thinking and socialization, which in turn disregards the necessities in this respect. However, physical education does not only involve learning sports branches and the mechanical steps of each exercise, but also covers necessary instruments and actions which play an important role in the holistic development of the human-being. Physical education is not the commander of the muscles or the information, skills and attitudes imposed in the minds of the individuals but their servant. On the other hand, individual is not only a biological machine, s/he has affective and social characteristics. Thus, the principles of tradition and necessity may prove useful interchangeably from time to time while the activities are being planned. Yet it is possible to state that the physical education activities based on necessities will be widespread in the future.

Key Words: *Approaches in physical education, Physical education based on tradition, Physical education based on necessity.*

GİRİŞ

Günümüzde beden eğitimi, okul programlarında oldukça önemli bir yer edinmiştir. Bu yer edinme, geleneksel birikimin kuşaktan kuşağa aktarılması ve toplumların duyduğu gereksinimden ha-

rekette gerçekleşmiştir. Yer edinme ve işleyiş sürecinde beden eğitiminin bir gelenek olduğunu savunan görüşlerin yanında, bir gereksinim olduğunu savunan görüşler de oluşmuştur. Diğer yandan, beden eğitimi öğretmenlerinin top-

lumda “*bedenci*” olarak algılanması ve insanların çocuklarını beden eğitimi derslerine katılmaları konusunda desteklememeleri ise karşımıza sorun olarak çıkmıştır. Peki nedir gelenek ? Nedir gereksinim ? Bu terimlerin örtüşen ve ayrılan yanları nelerdir ? *Bedenci* terimi değişmez ve toplumun ilgisi beden eğitimi etkinliklerini desteklemeye çekilemez ise geleceği ne olacak ? Beden eğitiminden spor eğitimine geçiş ne zaman ve nasıl gerçekleşecek ?

Gelenek; bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlardır (TDK Sözlük, 1988, s. 534). Gereksinim ise *güçlü istek, gereksinim duyulan şeydir* (TDK Sözlük, 1988, s.687). Gereksinimler çağdaş kültür ortamına göre şekillenirler. Çünkü çağdaş kültür; dinamik, karmaşık, beceri üzerine kurulu, yüksek düzeyde özel, teknolojiye dayalı, zamanla doğrusal bakış açısı olan, düşünce üzerine işlenen ve mantıksaldır (Mechikoff ve Estes, 2002).

Gelenek, her ne kadar var olan kültür birikiminin gelecek kuşaklara aktarılması şeklinde ele alınsa da kendi içinde bir devinimi olan bir olgudur. Çünkü, hiç bir toplumsal süreç ya da öge değişimden bağımsız olarak düşünülemez ve bunlar, değişmeye katkıda buldukları gibi, değişme tarafından da etkilenirler (Kongar, 1993). Geleneğin devamının savunulması genellikle geleneğin yok olması

korkusundandır. Gereksinimler de yere, zamana, koşullara, kişiye ve topluma göre değişiklik gösterir. Bu nedenle, beden eğitimi etkinliklerinin planlanması, uygulanması ve yürütülmesi aşamalarında gelenek ve gereksinimin bazen birbirlerini tamamladıkları bazen de birbirleri ile çeliştikleri söylenebilir. Örneğin, beden eğitimine zindelik, sağlıklı yaşam ve gelişim boyutuyla bakıldığında bir gereksinimdir. Geleneksel tören ve kutlamaların yapılması, halk danslarının öğrenilmesi, kabul gören değerlerin kazanılması boyutuyla bakıldığında ise gelenektir. Konu farklı toplumlardaki gelenekler açısından değerlendirildiğinde de Türkiye’de Güreş, İngiltere’de Futbol, Japonya’da Judo, Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) Amerikan Futbolu, Avusturya, İsviçre ve Fransa’da Dağ Sporları, Finlandiya, İsveç ve Norveç’te Kış Sporlarının gelenek olduğu söylenebilir.

Birçok değişkenden etkilenen geleneksel toplumsal yapı bazen beden eğitimi etkinliklerine katılıma karşı görüş sergiler. Çünkü geleneksel kültür; durgun, dar bölgeci, politik, erkek egemen ve onun ailesi egemenliğindedir. Rol özelleşmesi çok az, kas gücüne bağımlı, bakış zamanı dairesel ve dönem tarafından belirlenir. Dinseldir, söyleneceye dayanır (Mechikoff ve Estes, 2002). Bu tarz görüşü savunanların bir bölümüne göre beden eğitimi, insanları oyalayan, işe yaramaz ve aylak insanların uğraşı

olduğundan onlar için önemli değildir. Çeşitli toplumlarda da dinle bağlantılı olarak halkın arasında dolaşan söylemlerde, bu görüşü destekler nitelikte görüşlere rastlanır. Örneğin, "Muaviye on iki imamın kafasını kestirip adamlarına oynatmıştır" şeklindeki öyküler özelde futbolu, genelde de beden eğitimi (kaynakta spor olarak geçmektedir ve uyarlanmıştır) caydırıcı kılmak için dile getirilmektedir (Taşmektepligil ve İmamoğlu, 1996). Bu tür söylemelerin olduğu toplumlarda aileler ve toplumun beden eğitimi derslerine çocuklarının katılımını desteklemeleri zayıf bir olasılıktır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DEĞİŞİK YAKLAŞIMLAR

Beden eğitime tarihsel süreçte kültür birikimi ve genel eğitimle ilişkisi açısından bakıldığında, kaynaklarda, Eski Yunan'da hem beden hem de zihin etkinliklerine yönelik çalışma yapılan Gymnasium'ların varolduğu yazılır (Siedentop, 2004). Ancak, Olimpik sporun „beden temrinleri şeytan işidir“ (Alpman, 1971) görüşünden hareketle M.S. 476 yılında yasaklanmasından sonraki 1000 yıllık süreçte (Siedentop, 2004) beden eğitimi etkinlikleri de olumsuz bir seyir izlemiş, 15. yy'da Avrupa'da orta sınıfın verdiği mücadele ile etkinlikler canlanmış, Rönesans ve Reform hareketleri sonrasında da yeniden gündeme gelmiştir. Yeni Çağ'dan önce ise beden eğitimi sırasıyla İtalya'da, Almanya, Fransa

ve İspanya'da okullara girmiş, özellikle eğitim kurumlarında ulusal bilince sahip, daha başarılı bireyler yetiştirmenin yollarından biri olarak düşünülmüş ve bir hayli desteklenmiştir (Alpman, 1971; Erdemli, 1990; Knapp ve Leonhard, 1968).

Daha sonra ise, okul programlarında yer alan beden eğitimi etkinlikleri her ülkede farklı bir seyir izlemiş olmasına karşın, uluslararası etkisi olan akımlar da olmuştur. Bunların başında İsveç ve Alman Cimnastiği gelmektedir. Bu akımlar alanyazında "Cimnastik Felsefesi" adıyla geçmektedir. Siedentop, (2004)'un belirttiğine göre Friedrich Ludwig Jahn Alman Cimnastiği, Per Henrik Ling ise İsveç Cimnastiği'nin yaygınlaşmasına önyak olmuşlardır. Alman cimnastiği aletli cimnastik temelinde ve insanda güçlü bir yapı yaratmayı hedeflerken, İsveç cimnastiği anatomi ve fizyoloji destekli sağlık temelli bir cimnastiği hedefler. Her iki yaklaşım da bireysel gelişim ve ulusallığı destekler. Amaç ve içerikleri incelendiğinde Alman Cimnastiği daha gelenekçi, İsveç Cimnastiği'nin ise bireyin gereksinimlerine daha fazla yer verdiği söylenebilir.

Gelenekler ve geleneksel yaklaşımlar sonsuza dek sürmez. Nitekim İsveç ve Alman Cimnastiği'nin etkileri de belli süre devam etmiş, yerine yeni akımlar geçmiştir. Bu doğaldır çünkü gereksinimler ortaya çıktıkça değişim gerçekleşir. Değişim de yeni görüş ve akımları ortaya çıkarır. Yeni akımlar ve görüşler de zaman

içinde kendi geleneklerini oluştururlar. Bu hareketlilik içinde değişim dinamik şekilde devam eder. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde önceleri Puritanist akım ve hıristiyan gençliğine seslenmek amacıyla örgütlü beden eğitimi etkinlikleri vardı. Pragmatist görüş temelinde John Dewey'nin eğitimde ilerlemecilik akımını oluşturması ise çocuk merkezlik, doğal eğitim ve demokrasi terimleri eğitim alanyazınına girdi. Fransız natüralist düşünür Jean Jacques Rousseau ise "*beden eğitiminin çocuklara işbirliği ve yarışma davranışlarını kazandırdığını*" ifade etmiştir. Bu akımın etkisiyle John Bernhard Basedow'un kurduğu okulun programında beden eğitimi merkezde yer almaktaydı. Bir eğitim reformcusu olan John Heinrich Pestalozzi ise bütün bilgilerin kaynağının eylem-hareket olduğuna inanmaktaydı. Friedrich Froebel ise oyun ve sporun çocukta fiziksel yetenek, zihinsel güç ve karakter gelişimi sağladığını söyler. 1930'larda ise Alman göçmen Rudolph Laban İngiltere'de insan-hareket felsefesi akımını geliştirmiştir. İkinci Dünya savaşı sonrasında bu akım Amerika Birleşik Devletleri'ne taşınmıştır (Siedentop, 2004).

Diğer yandan, 1920'lerden sonra Sovyetler Birliği'nde beden eğitimi etkinlikleri farklı bir terim temelinde ele alınmaya başlamıştır. Bu terim "*fiziksel kültür*"dür. *Fiziksel kültür* terimi "her çocuk ve genç için beden eğitimi, işçilerin sağlıklarının yükseltilmesi, savunma ve

iş için antrenman, kuvveti geliştirme ve egzersizin geliştirilmesi" ni içermektedir (Sturzebecker, 1969). Çin'de de 1949 yılından sonra Sovyetler Birliği'ndeki uygulamalara paralel olarak "fiziksel kültür" terimi gündeme gelmiştir. Çin'deki fiziksel kültür, çağdaş ve geleneksel egzersizin bütün biçimleri, fabrika spor programları ve okullardaki serbest spor zamanlar ile propaganda ve uluslararası değişimi kapsamaktadır (Glassford ve Clumpner, 1969). Avrupa ve ABD'li eğitimciler ise "*beden kültürü*" teriminden söz ederler. Grössing, (1991)'e göre insan, kültür yaratan bir varlık olduğundan, hareket ve beden eğitimi de *beden kültürü* için bir yoldur. Kirk (1999) ise beden kültürünü „spor, fiziksel rekreasyon ve egzersizden oluşan, bedensel uygulamalar sonucu ortaya çıkan, bireye ve bedene yönelik bir yargı içeren anlamlarla ilgilenen bir söylem“ olarak tanımlar. Bu anlamdaki kültür, bireye hareket kültürü kazandırır ve çocukların hem biyolojik hem de toplumsal yapılanmalarında rol oynar. Beden kültürü terimi felsefi bakış açısı çerçevesinde ele alındığında, batı ve doğu kültürlerinde birbirinden farklı algılandığı görülür. Doğu toplumlarında, doğanın aşıladığı mistik yaşam anlayışının, savaş zorluklarının ve filozofik dünya görüşlerinin meydana getirdiği bir kültür, o toplumda beden eğitimi, beden ve ruh dengesininin sağlanmasında bir araç durmuna sokmuş ve onun toplumda yaygın bir biçimde kullanılması fikrini ortaya çıkarmıştır.

Batı toplumlarında ise beden kültürü yoğun bir yarış fikri ile karakterize edildiği için duygusal boyut kenara itilip beden eğitiminin belirli bir zümrenin etkisi altına girmesine ön ayak olmuştur (Alpman, 1972).

Diğer bir yaklaşım ise hareket eğitimidir. 1930'larda Avrupa'da gelişen ve 1950'lerde ABD'deyi etkileyen „hareket eğitimi“ yaklaşımı bu alanda süregelen geleneksel yapının ilk ciddi değişimdir. Bu akımın mimarı Friedrich von Schiller'dir. Yine 1950'lerden sonra beden eğitimi alanında akademik yapı oluşmaya başlamış ve biyomekanik, beceri öğrenimi, spor psikolojisi, spor sosyolojisi, spor pedagojisi, spor tarihi ve spor felsefesi, spor bilimleri alanında bağımsız birer disiplin olarak gelişmiştir. 1960 ve 1970'li yıllarda insancıl yaklaşım, 1970'li yıllarda Siedentop tarafından önerilen oyun eğitimi (sanat, müzik ve drama temelli), 1986 yılında ise yine Siedentop tarafından önerilen spor eğitimi yaklaşımı gündeme oturmuştur. Spor eğitimi yaklaşımının oyun eğitiminden daha fazla ilgi gördüğü söylenir. Bu gelişmeler içerisinde doğada eğitim yaklaşımı da insanları etkilemiştir. Günümüzde ise “gelişime dayalı hedefleri temele alan, spor bilimleri destekli çalışan, zindelik, yaşam boyu etkinlik ve etkinlikleri toplumun her kesimine yayma yaklaşımı” yaygın kabul görmektedir (Siedentop, 2004). Bu yaklaşım beden eğitimi alanında Rönesans olarak kabul edilmektedir.

GELENEKTEN GEREKSİNİME

Farklı akımların ortaya çıkışları; 1) Dayandıkları felsefi akımlar ve çağın gerektirdiklerinden hareketle, ders işlerken konuyu ve öğretmeni merkeze almaları, değişmezliği savunmaları, derslerin kız ve erkek ayrı işlenmesini öne çıkarmaları, beden eğitimi etkinliklerinde futbol, basketbol, hentbol ve voleybol gibi geleneksel spor dallarının sürekli programda yer alması gibi geleneksel yapının devamını savunmaları, 2) Beden eğitimi etkinliklerinin bireyin gelişimi ve gereksinimlerine dayalı olarak yapılması gerektiği ve öğrenciyi merkeze alarak etkinlikleri çeşitlendirme ilkelerinden hareketle olmuştur. *Birinci görüş* beden eğitiminin idealler çerçevesinde yapılması, öğretmenin ve konunun merkezde olması ve varolan kültürel birikimin değiştirilmeden gelecek kuşaklara aktarılması anlayışından dolayı, *gelenekğin devamını savunur*. Green (2002)'e göre spor ve oyun temelli bakış *geleneksel* yaklaşımı vurgulamaktadır. Birçok ülkede programlar pragmatist etki altında olmasına karşın (Green, 2002), yürütme ve değerlendirmede *idealist ve klasik realist* etkinin daha fazla olması bu görüşü destekler. Bu durum, planlama ve uygulama arasındaki tutarsızlığın bir işareti sayılabilir. Örneğin, Türkiye'deki eğitim programlarının da, özellikle John Dewey'in Türkiye'ye gelmesi ile pragmatist ve onun eğitimdeki uzantısı olan ilerlemecilik akımına dayalı oluşmasına (Baruönü, 1991) kar-

şın, uygulamada idealist ve klasik realist akımların eğitimdeki uzantıları olan da imici ve esasıcılığın temele alındığı söy- lenebilir (Sönmez, 1996, s.155). *İdealizm ve klasik realizmin savunduğu gelenekçi yapı* eleştirel düşünme ve toplumsallaş- maya fazla yer vermemektedir. Bu yapı, öğretimde mutlak performansı öne çı- karmakta, uyarana doğrudan tepki ilişki- sine dayanan öğretimi daha fazla be- nimsemektedir. Bu yaklaşımda, öğrenci- nin görevi öğretmeni izlemek ve gösteri- len hareketleri yapmaktır (Daniel ve Dre- we, 1998).

İkinci görüş ise bireyin gereksinimle- rinden hareketle öğrenciyi merkeze alı- narak gelişime odaklanan program ge- liştirmeyi, uygulamayı ve değerlendirmeyi savunur. Çünkü eğitim sistemi, yete- nekleri, gereksinimleri ve temelleri birbi- rinden farklı çocukları ve gençleri gerek günümüz gerekse geleceğin dünyasında sorumluluk sahibi, etkin ve üretken bi- reyler olarak yetiştirmek gibi çetin bir misyon (özü görev) üstlenmiştir (Harrison, Blakemore ve Buck, 2002). Bu özgül- lüğün gerçekleşebilmesi, bireyin temel ge- reksinimlerini karşılayıp varlığını sürdür- me çabası sürecinde kilit rol oynayan bi- lişsel, duyuşsal (duygusal ve toplumsal) ve devinişsel gelişiminin sağlanması ile olanaklı kılınabilir.

Konu, gereksinimler çerçevesinde ele alınıp disiplinler arası bir yaklaşım benimsendiğinde beden eğitimi heyecan verici olanaklar sağlayarak öğren-

mede disiplinler arası bir yaklaşımın be- nimsemesi öğrencilerin çeşitli konu alanlarının gerçek yaşamda birbiriyle nasıl iç içe olduğunu anlamalarına yardım- cı olur. Beden eğitiminin ders içeriği program dahilinde başka derslere, baş- ka derslerin içeriği de beden eğitimi dersine aktarılabilir. Örneğin, beden eğitimi dersi öğrencilerin fizik dersinde öğrendikleri hareket, kuvvetler, kaldıraçlar ve makineler konusundaki bilgileri kullanabilecekleri bir ortam haline gelebilir. Çeşitli egzersizler yaparken fizikte öğrendikleri pek çok bilginin yaşamlarında hep var olduğunu ve günlük yaşamda işlerine yaradığını ve hareketlerini biçimlendirdiğini görebilirler. Ayrıca, beden eğitimindeki öğrenme süreci öğrencinin egzersizle meydana gelen biyokimyasal değişiklikleri anlamasına, anatomi ve fizyoloji hakkında öğrendiklerinin pekişmesine, matematik dersinden kazandıklarını, beden eğitimi dersinde sarf ettiği eforu hesap etmede ve aldığı sonuçları değerlendirmede kullanmasına ve de sağ- lık derslerinde iyi beslenmenin önemi konusunda öğrendiklerinin pekişmesine katkıda bulunur (Harrison, Blakemore ve Buck, 2001).

Diğer yandan, beden eğitimi öğren- mede hazırlık durumuna da katkıda bulunur. Çünkü hareket, çocukların çevrelerini tanımalarını ve duyularının da gelişmesini sağlar. Gelecekte her alanda öğrenmenin temellerini oluşturur. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim program-

larında da spor eğitiminin yer alması söz konusudur. 21.yy'da okul öncesi programların okullarla birleşmesi gündeme gelecektir. Bu durumda spor eğitimcilerinin öğrencileri ilkokula hazırlama rolleri daha da artacaktır (Harrison, Blakemore ve Buck, 2001).

Peki gelecekte durum nasıl olacak?

Beden eğitimi terimi yüzyıllardan bu yana değişime uğramış ve *"salt beden eğitimi"* nin dışına taşarak spor bilimleri, rekreasyon, kinezyoloji, fiziksel uygunluk, vb terimleri doğurarak akademik bir anlam kazanmıştır. Eğer dar bir alanda kalsaydı, öğretmenler için söylenen ve günümüzde oldukça yıpranan *"bedenci"* ve *"beden eğitimi"* teriminin içinde kalırdı.

Oysa birçok ülkede, özellikle ülkemizde, beden eğitimi etkinliklerinin, beklentilere yeterince yanıt verememesi ve yaygın destek görememesinden dolayı oldukça yıpranması, alandaki ve alan dışındakiler tarafından tartışılır olmuştur. Öğretim programlarının çağın gerisinde kalması, öğretmenlerin konuya duyarlı davranmamaları, araç-gereç ve hacim eksikliği, yöneticilerin olumsuz tutumu, öğrenciler ve velilerinin isteksiz davranmaları, LGS ve ÖSS gibi sınavlar için harcanan olağan dışı çaba, yıpranmanın belli başlı nedenleri olarak gösterilebilir. Bu nedenle, günümüzde beden eğitimi alanında güçlü bir paradigma değişikliğine gereksinim duyulduğu açıktır. Çünkü, ülkemizde varolan, ancak dünyanın

birçok yerinde de etkili olan, beden eğitiminin derslerinin *"boşluk doldurma"*, beden eğitimi öğretmenlerinin de *"bedenci ve okulun koruyucusu"* görüşünün değişmesi gerekir. Değişiklik kapsamında, durumu etkileyen değişkenleri iyileştirmenin yanında terimsel değişikliğin de alana yeni bir bakış açısı kazandırabileceği söylenebilir. Önerilecek terimlere ilişkin olarak birçok tartışma yapılabilir. Bunlar, "spor eğitimi", "okul sporu" ve "spor" olabilir. Çünkü spor, geniş kitleler tarafından benimsenen ve daha kapsayıcı bir sözcük olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu terim, okul öncesi dönem ve ilköğretimin birinci basamağı için "hareket" temelli, diğer dönemler için "spor" temelli olarak ele alınabilir. Önemli olan terimin doğru seçilmesi ve içinin amaçlarından hareketle doldurulmasıdır. Ne zaman oyun, ne zaman sağlık, ne zaman eğlence, ne zaman macera, ne zaman performans, ne zaman dans ve ritm, ne zaman zindelik vb'lerinin öne çıkacağı alan araştırmaları, bireylerin gelişim özellikleri, ilgileri, istekleri ve gereksinimlerine göre belirlenmelidir.

Diğer yandan, 21. yy'da eğitimde köklü değişiklikler olacaktır. Örneğin, uzaktan eğitim ve yaşam boyu öğrenme yaygınlaşacak, teknolojik ilerlemelerle hızlanacaktır. Genetik mühendisliği ve biyoteknoloji alanındaki çalışmaların sağlayacağı olanaklar genel eğitimde (Sönmez, 1996), dolayısıyla da beden eğitiminde önemli değişikliklere yol açacaktır. Öğrenilenlerin yaşamla ilişkisinin

kurulması daha fazla değerlendirilip, katılımcı ve etkin, yani etkileşimli (interaktif) öğrenme yaygınlaşacaktır. İş sahipleri, verimi artırmak için çalışanları için sportif uygunluk etkinlikleri sağlamayı çoğaltacaklardır. Çocuklar, gençler, yetişkinler ve yaşlılar için egzersiz programları ve okul sonrası spor etkinlik programları artacak, insanlar beden eğitimi ve spor, fiziksel uygunluk, beslenme ve diğer egzersiz programlarını satın almada çok ayırıcı olacaklardır. Teknolojik gelişim araç-gereç ve etkinlikleri anlamlı şekilde değiştirecek ve geliştirecektir (Mcneil, 1985; Lumkin, 1990).

Buradan hareketle, "Çağdaş programların hedefleri neler olabilir?", "Programlara katılanların ne gibi sonuçlar alması beklenebilir?" soruları sorulabilir. Bu soruların yanıtları ancak okullarda uygulanan spor eğitimi programlarının hedeflerine odaklanıp benzerliklerin saptanmasıyla bulunabilir. Kalkınmış ülkelerin programları incelendiğinde spor eğitimi hedefleri 5 başlık altında toplanmaktadır. Bunlar (Harrison, Blakemore ve Buck, 2001);

- Çeşitli fiziksel etkinliklerde bulunabilme.
 - Zindelik kazanabilme.
 - Düzenli olarak spor yapma alışkanlığı kazanabilme.
 - Sporun yararlarının farkında olabilme.
 - Sporun sağlıklı yaşamda oynadığı rolün bilincinde olabilme'dir.
- Okulda spor eğitimine katılıp hedef-

lere ulaşmış bireyin özellikleri de aşağıdaki gibi sıralanabilir (Harrison, Blakemore ve Buck, 2001).

— *Çeşitli spor etkinliklerini gerçekleştirmesi için gerekli becerileri EDİN-MİŞTİR.*

- Hareketleri yaparken beden algısı, uzam algısı, çaba ve ilişkiler gibi terimlerin bilincindedir.
- Lokomotor olan ve olmayan becerilerde yeterlik gösterir.
- Lokomotor olan ya da olmayan bireysel ve toplumsal etkinliklerin tümünde yeterlik gösterir.
- Fiziksel etkinliklerin büyük bir bölümünde yeterlik gösterir.
- Fiziksel etkinliklerin bazılarında yetkindir,
- Yeni beceriler edinme yetisi geliştirmiştir.

— *ZİNDE kalır.*

- Zindeliği değerlendirir, kazanır ve sürdürür.
- Eğitim ve kondisyon ilkeleri ışığında kendine sağlıklı zindelik programları belirleyebilir.

— *DÜZENLİ OLARAK spor yapar.*

- Haftada en az 3 kez sağlık ve spor programlarında yer alır.
- Yaşamı boyunca seçici ve düzenli olarak spor yapar.

Spor yapmanın kendisine kazandırdığı yararların BİLİNCİNDEDİR.

- Düzenli olarak spor yapmanın ge-

tirdiklerini, götürdüklerini ve önemini özümsemiştir.

- Düzenli olarak spor yapmanın risk ve güvenlik öğelerini bilir.
- Temel kavram ve ilkeleri motor becerilerin gelişmesi sürecinde uygular.
- "Sağlıklı olmak demek yalnızca hasta olmamak demek değildir" ifadesinin farkındadır.
- Düzenli yapılan sporun çok kültürlü ve uluslar üstü bir bakış açısı kazandırdığını bilir.
- Sporun bir eğlence, kendini ifade etme ve iletişim olanağı tanıdığının farkındadır.

— *Sporun sağlıklı bir yaşam biçimi kazanma sürecinde yaptığı katkıların BİLİNCEDEDİR.*

- Sportif etkinlik sırasında başkalarıyla kurduğu ilişkilerin bilincindedir.
- Düzenli yapılan sporun yaşam boyu sağlıklı ve zinde kalmada oynadığı rolün bilincindedir.
- Spor yapmanın verdiği keyfin tadını çıkarır.

SONUÇ

Sonuçta, beden eğitimi, önerilen haliyle spor ya da spor eğitimi **salt beden eğitimi** ya da spor dallarının ve her tür egzersizin mekanik basamaklarını öğretmek değil, insanın bütünsel eğitimi için gerekli **araç ve eylemdir**. Bu çerçevede

etkinlikler bireyin bütünsel eğitimi amacıyla yaptırılırken Rousseau'nun dediği gibi „*çocuğun çocuk olarak keşfi*“ ve Pestallozi'nin "*çocukta kalbin, kafanın ve elin birlik içinde eğitimi*" (Orhun, 1991) ilkeleri gözardı edilmemelidir. Çünkü, büyüme ve gelişme hem biyolojik hem de toplumsal süreçleri içerir. Diğer yandan, spor eğitimi, *bireylerin kasları ve beyinlerinin içine sokulan bilgi, tutum ve becerilerin şahmerdanları değil, onların hizmet edicisidir*. Eğitim bütünlüğü içinde bireyin ve toplumun gereksinimleri *salt biyolojik makine ya da varolan kültürün gelecek kuşaklara aktarılması* temelinde ele alındığında da önemli eksiklikler ortaya çıkabilir. Önemli olan, bireyin gelişimi ve yaşamsal mutluluk çerçevesinde bütünsel bir dengeyin sağlanmasıdır. Çünkü, eğitim kurumları çocuklarımızı ve gençlerimizi geleceğin eğitim ve iş dünyasına hazırlamak gibi bir sorumluluk üstlenmiştir. Irkı, rengi, cinsiyeti, etnik kökeni, zihinsel ve fiziksel becerileri, mensup olduğu sosyo-ekonomik sınıf ne olursa olsun tüm çocuklara üstün nitelikli bir eğitim vermek ülkemizin ve dünyamızın geleceğini olumlu yönde şekillendirecektir.

KAYNAKÇA

- Alpman, C. (1971). **Eğitim Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyu Gelişimi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Baruönü, I. (1991). 1923-1989 Yılları Arasında Görev Yapan Hükümetlerin Ortaöğretim Politikaları ile İlgili Geliş-

- me ve Değişmeler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Daniel, M.F. and Drewe, S.B. (1998). High-order thinking, philosophy, and teacher education in physical education. **QUEST**. 50, 33-58.
- Erdemli, A.(1990).Hümanizma Olarak Spor. **Spor Bilimleri I.Ulusal Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.1-11
- Ertürk, S. (1979). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara:Yelken-tepe Yayınları.
- Glassford, R.G. and Clumper, R.A. (1969). Physical culture inside the People's republic of China. **Physical Education Around The World**. (Ed. Ainsworth, D.S). PH: Epsilon Kappa Fraternity.
- Green, K. (2002). Physical education teachers in their figurations: a sociological analysis of everyday "philosophies". **Sport, Education & Society**. 7, 1, 65-83.
- Grossing, S. (1991). "Beden ve Spor - Hareket" **Birinci Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 47-56.
- Harrison, J.M, Blakemore, C.L. & Buck, M (2001). **Instuctional Strategies For Secondary School Physical Education**. Boston: McGraw Hill.
- Kirk, D. (1999). Physical culture, physical education and relational analysis. **Sport, Education and Society**. 4, 1, 63-73.
- Knapp, C. and Leonhard, P.H. (1968). **Teaching Physical education in Secondary Schools**. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Kongar, E. (1993). **Toplumsal Gelişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lumkin, A. (1990). **Physical Education and Sport: A Contemporary Introduction**. St. Louis, Toronto, Boston, Los Altos: Times Mirror/Mosby College Publishing.
- McNeil, J.D. (1985). **Curriculum, A Comprehensive Introduction**. Boston, Toronto: Little, Brown and Company.
- Mechikoff, R.A. and Estes, S.G. (2002). **A History and Philosophy of Sport and Physical Education**. Boston: The McGraw Hill Company.
- Orhun, A. (1991). "Beden Eğitimi Dersinden Okul Sporu Dersine" **Birinci Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 59-64.
- Sarıalp, R. (1990). "Spor-Kültür-Felsefe İlişkileri; Anadolumuzda Antik Sportif İmkanlar ve Bir Hipotez. **Spor Bilimleri I.Ulusal Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Siedentop, D. (2004). **Introduction to Physical Education, Fitness, and Sport**. Boston: McGraw Hill:
- Sönmez, V. (1996). **Eğitim Felsefesi**. Ankara PEGEM Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1998). **Gelecekteki Olası Eğitim Sistemleri** Ankara:Anı Yayıncılık.
- Struzberker, R.L. (1969). Physical education and sport in RUSSIA. **Physical Education Around The World**. (Ed. Ainsworth, D.S). PH: Epsilon Kappa Fraternity.
- Taşmektepligil, M.Y. ve İmamoğlu, O. (1996). Türkiye'de kültürel yapının spora etkisi üzerine düşünceler. **Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**. 1, 1, 41-51.
- TDK. (1988). **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.